

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo jugoslovanske tiskarne, Kopertalni odtis, Poljski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Na delo!

Kamorkoli pogledamo vidimo razkranje in propad moderne družbe, ki tone v materializmu in pohlepu za uživanjem, ki mesto ljubezni seje sovraštvo in pridržuje pod krinko domovinske ljubezni egoistični nacionalizem. Na revščini in bedi milijonov si ustvarjajo stotisoči lagodno in brezskrbno življenje. Danes žanjemo sadove, katere je rodil materializem 19. in 20. stoletja. Ta miselnost ni pripeljala samo do tega, da stoji danes na eni strani krog vladajoče kapitalistične buržuazije, na drugi strani pa milijoni izkoriščanih, brezpravnih proletarcev; ta miselnost je tudi vse življenje razbila v posamezne panoge, kjer naj ločeno take sile življenja v politiki, v gospodarstvu, v kulturi, v religiji.

Kapitalizem je pozabil na zapovedi ljubezni in je ustvaril brutalni razredni boj od zgoraj, kateremu je seveda nujno kot samoobramba sledil boj od spodaj. Tako je kapitalizem povzročil razkroj človeške družbe, podrl moralne temelje človeške družbe ter divja v borbi za denar in oblast.

Svetovna vojna je milijonom pokazala to guilobo v vsej nagoti in brutalnosti. Toda temu spoznanju niso sledila tudi divjanja. Preveč je človeštvo utočilo v tej nekrščanski, nemoralni miselnosti, da bi se moglo odločno opravičiti teh spon, podreiti in sežgati stare mlike ter zmagati v boju za novo družbo, za boljšega, moralnejšega človeka. Vso težo kapitalističnega družabnega reda pa mora nositi danes v prvi vrsti delavstvo, ki postaja radi tega tudi glavni nosilec borbe za osvoboditev vsega življenja iz kapitalistične sužnosti.

Boj delavstva mora biti radi tega odločen, samozavesten. Delavstvo mora videti, da je uspeh mogoč v samo silni borbi, ki mora prelamljati s preteklostjo in prinesiti novo življenje in nove poglede v vse strani javnega delovanja: v politiko, v kulturno delovanje, v gospodarsko udejstvovanje. Z vso svežostjo novega duha pa mora sodelovati tudi v oblikovanju novega človeka, ki bo stresel s sebe kapitalistično-buržuazno miselnost. To je pravzaprav ena najglavnejših, v prelom med starim in novim najgloblje segajočih nalog, kateremu morajo predvsem delavske izobraževalne organizacije posvetiti svoje nemurno delo. Ni pa s tem rečeno, da bi se smela praktičnemu delu v organizaciji, strokovni borbi združenega delavstva, borbi delavskega pokreta za neodvisen delavski tisk, ustvarjanju delavske socialne zakonodaje in drugim aktualnim življenjskim vprašanjem delavstva pripisovati manjša važnost. Ne! Povsod moramo zastaviti svoje sile, vse se nam mora zdeti važno, nikoli eno manj potrebno kot drugo. Predvsem pa je treba vedeti, da je danes čas tak, da lepa beseda ne upliva, da gola črka brez zgleda nima nikake dejanske moči. Moč našega delavskega pokreta bo rastla le v toliko, v kolikor bo z svojo življensko močjo odločilno posegala v javno življenje, v kolikor bo svojo silo pokazala v delu, v ustvarjanju.

Zato bo tudi v tem letu naš delavski pokret z isto borbenostjo kakor doslej stal v boju za delavske pravice, z isto odločnostjo in odkrivenostjo kakor doslej bo vodil borbo za uveljavljanje opravičenih zahtev delavstva. Enega pa se moramo pri tem zavedati, da bomo delavci dosegli le toliko, kolikor si bomo priborili z borbo združujoč se v strumni in enotni organizaciji. Zato velja naše geslo za naprej: vsi v močno in enotno organizacijo, vsi na delo za neodvisen delavski tisk!

Politični pregled.

NOTRANJA POLITIKA.

Demisija vlade.

Vlada četverne koalicije je v demisiji. Sedanje vlado so nazvali »trden grad«. Prave opozicije v parlamentu sicer ni imela razen par zemljoradniških poslancev, a popolna abstinenca vseh hrvaških poslancev in dela prečanskih Srbov je vladi stalno jemala moralno moč. V hitrem in pozitivnem delu pa je bila vlada četvorke (radikali, demokrati, SLS in muslimani) ena najboljših in najdelavnejših.

Vzrok demisije.

Demisijo vlade je formalno, na zunanji izzval Davidovič s svojimi zahtevami o sprejemu zakona proti korupciji, o agrarnem zakonu (odkupu veleposestev) in z zahtevo, da veliki županji ne smejo biti generali oziroma častniki sploh. Zahteve so v splošnem popolnoma primerne, le vprašanje je, koliko so izvedljive. Vendar je to samo zunanji vzrok krize. Notranji, resnični vzrok pa leži v neurejenih notranjopolitičnih razmerah sploh, posebej pa strankarska upravna anarhija, ki so jo ustvarili prejšnji režimi (zlasti radikali in Pribičević), nadvse pa sovražni odnosi do Zagreba oziroma Hrvatov sploh. Najgre kdorkoli še tako navidezno gladko preko hrvaškega vprašanja, dejstvo je, da je to ena najhujših ran na našem državnem telesu. Enako važno je seveda tudi slovensko vprašanje, čeprav se v javnosti manj poudarja.

Izgledi.

Konzultacije na dvoru bodo tudi ob tej krizi najbrže številne: od predsednika narodne skupščine pa do vseh šefov strank. Zanimivo je, da se že sedaj omenja, da bo kralj povabil na razgovor

tudi dr. Mačka in Pribičevića. Zaenkrat je danih več možnosti:

Koncentracijska vlada, to se pravi čim več strank skupaj. Sprejeti bi morala proračun, nekaj najnujnejših zakonov, potem iti na volitve. Če bi se s Hrvati sporazumeli prej, bi bile prihodnje volitve že volitve v ustavotvorno skupščino. Izgleda za tako vlado je malo.

Vlada četvorke, to je dosedanja vlada. Če bi do te prišlo (na pobudo Marinkovičevih pristašev) bi demokrati »gori plačali«. Takih ugodnosti ne bi dobili nič več, kot so jih imeli dosedaj. Tudi ta kombinacija ni nemogoča, vendar ni hudo verjetna.

Vlada trojke (radikali, SLS in muslimani) z eventualno podporo Nemcev in dela demokratov. Vlada bi sicer ne imela niti polovice vseh poslancev, ali dokler ne pridejo Hrvati v skupščino, bi imela večino. Radičević s celotno sedanjo opozicijo in še Davidovičevimi pristaši jo vržejo lahko vsak moment. Ta kombinacija je verjetna, vendar dolgo ne bo živela, dokler in če se ne najde sporazum z drugimi strankami.

Idealna rešitev bi bila: najmočnejše stranke vseh treh narodov: za Srbe radikali, za Hrvate radičevići in za Slovence S. L. S. Ti naj bi sedli skupaj iskreno, prijateljski, z ljubeznijo v srečo svojega in obeh bratskih narodov. Državo naj bi uredili tako, da bodo zadovoljni i Srbi i Hrvati i Slovenci, potem bo močna država in kruha bomo imeli vsaj malo več. Danes pa: kriza na krizo v politiki, iz teh neurejenih razmer sledi kriza v industriji, le na krizo delavstva nihče ne pomisli; ta pa naj trpi in dela, če ima kje, naj strada ali umrje, mi se gremo pa krizo vlade in aktivne in vpokojene ministre.

Misli strokovničarja ob novem letu.

Gotovo je konec starega in začetek novega leta najbolj primeren čas, da vsak organiziran tovariš in tovarišica s seboj pregleda, kako je teklo življenje organizacije v preteklem letu in kako in koliko je tudi on sam bil res na mestu v organizaciji tudi kot posameznik izmed tisočev zavednih strokovno organiziranih tovarišev in tovarišic.

Tovariš, tovarišica, ali smo vedno točno in v polni meri izvrševali dolžnosti do organizacije? Mi mnogo poudarjamo in zahtevamo naše pravice kot delavci. Vedeti pa moramo, da imamo tudi dolžnosti. In prva in največja dolžnost zavednega delavca, organiziranega strokovničarja je skrb za njegovo razredno strokovno organizacijo. Obveznost do organizacije še dolgo ni izvršena s tem, da redno plačujemo svoje prispevke in marljivo čitamo svojo »Delavsko Pravico«. Moja dolžnost je tudi, da vselej in vsepovsod korajžno in neustrašeno nastopam za naš pokret, sicer sem polovičar. Ako v krogu organiziranih tovarišev in tovarišic vedno in vedno ponavljamo željo, da bi bili že vsi v naši zvezi organizirani, v navzočnosti drugače mislečih in neorganiziranih pa govorimo, kot bi nam bila naša strokovna organizacija in ves naš pokret toliko kot lanski sneg in prav nič ne storimo, da bi pridobili ob strani stoječe tovariše, je to več kot polovičarstvo. Ali Ti ni prav nič na tem, da se naša moč še ojači, organizacija pomnoži, ali ne početi tudi Ti k temu niti malo pripomoči? Ali se ti ne zdi organizacija vredna nobene žrtve? Ako ne, tedaj, tovariš, izstopi — kajti nisi vreden, da pripadaš delavski razredni strokovni organizaciji!

Vsak zaveden organiziran tovariš in tovarišica se mora čutiti kot zaupnika organizacije. Redno in točno plačevanje prispevkov je samo po sebi razumljiva stvar. Ako dovolj poznaš naše cilje in so ti znani sklepi naših občnih zborov in kongresov, tedaj veš za naše velike naloge in čutiš poslanstvo našega pokreta, obenem pa tudi svojo in nas vseh skupaj ogromno odgovornost pred celokupnim slovenskim in jugoslovanskim delovnim ljudstvom. Čim bolj dozoreva čas, tem bolj moramo biti pripravljeni mi vsi.

Ali posečaš, tovariš, tovarišica, redno sestanke in shode, ali si morda eden od tistih, ki se pokažejo le tedaj, ko se poroča o kakem meznem gibanju, sicer te pa tudi ni k raznim predavanjem in podobnim prireditvam, kjer bi izvedel marsikaj poučnega in koristnega. Na sestanku, shodu je mesto, kjer se obravnavajo vsa vprašanja, tičjoča se organizacije in kjer se tudi o vsem sklepa. Tu je tudi pravo mesto, kjer moreš dati duška svojemu nezadovoljstvu. Pa tudi to le stvarno in vedno z namero, koristiti organizaciji in delavski stvari. Mnogim tovarišem in tovarišicam je kritiziranje vseprek največje zadovoljstvo. Predlogov, kako to ali ono stvar zboljšati, pa ne slišiš od njih nikoli. To je zgrešeno in za organizacijo in ves pokret pogubno! Poprimi sam, če vidiš, da ne gre prav, ali vsaj pomagaj!

Zato priznanje tovarišu in tovarišici, ki si more na vse to ob koncu leta samo zavestno reči: Svojo dolžnost kot razredno zaveden strokovničar in krščanski socialist sem izvršil v polni meri!

I. P., Vevče.

Kapital dviga glavo.

Odkar so narodi izmučeni in izkrvaveli končali tragedijo svetovne vojne je politika odgovornih državnikov in neodgovornih oblastnikov usmerjena tako, da se ohrani posestno stanje velekapitala po vsem svetu neokrnjeno. Moč in oblast, ki so si jo denarni mogočnjaki pridobili, mora ostati za vse večne čase trdna in nerazrušljiva! To je parola in zapoved. Zato lahko v zadnjih desetih letih zaznamujemo kot najbolj važen pojav v svetovni politiki borbo za nadvlado in absolutno gospodstvo kapitala proti demokratičnim organizacijam in združenjem tlačnih in zatiranih.

Prva leta po vojni so dozdevno v vseh državah — zmagovalkah kakor zmaganah — popuščali oblastniki prodirajočemu delavstvu in kmetom. Socialna zakonodaja iz tega časa priča, da so prav v vseh državah ustrezali vsaj najnujnejšim zahtevam mas in da so na ta način skušali preprečiti popoln zlom dotedanjega družabnega reda. Grozilni duh, ki je vel z vzhoda, je upognil zapadne oblastnike h koncesijam. Že je izgledalo, da bo vsa Evropa po nekaj letih preobrazila svoje družabno lice in da bo svetu zasijala nova zarja medsebojne pravičnosti, ljubezni in vzajemnosti. Rušili so se mrki stebri, vstajali pa teptani in trpečji.

Toda doba družabne preosnove je bila le kratka. Že po prvem popuščanju se je organiziran kapital znova dvignil. Obnovil je svojo staro strumno mednarodno organizacijo in pripravil protiofenzivo proti prodirajočim ljudskim zahtevam. Z mamonom je pridobil razne pomembne organizacije, z denarjem je razrušil enotno delavsko-kmečko fronto, z denarjem, zvišostjo in lažjo je upognil tudi razne voditelje ljudskih organizacij. Z raznimi nacionalističnimi organizacijami si je ustvaril bojne čete za zunanjo zmagi svojih interesov.

Tako vidimo danes, da je vsa socialna zakonodaja, ki je bila s tolikimi mukami in žrtvami pridobljena, ogrožena in da delovne mase zgubljajo vpliv na politiko. Danes, ko v vseh evropskih državah vlada navidezna demokracija, ko tvori to demokracijo okrog 90 % kmetov in delavcev, se v posmeh tej demokraciji pripravlja nov napad na njo. Snuje se evropski blok proti delavsko-kmečki Rusiji. Pa ne morda zato, ker tam Evropi miru ne dajo, temveč edino zato, ker trdovratno odklanjajo plačila, ki jih hočejo dobiti zapadni kapitalisti za svojo pomoč pri ubijanju človeštva med svetovno vojno. Francoski in angleški kapitalisti hočejo svoje satansko delo imeti plačano. Ker Rusi nočejo upogniti hrbta in kolen ter seči v žep, je taka zahteva, da se stro. To pa seveda edino s pomočjo delovnih mas v Evropi, ki jih kapital pridobiva z bleskom in bičem. Ali bodo res šli kmetje in delavci v svojo lastno pogubo znova na morišče, kakor so to storili leta 1914?

Krekova družina.

Dekliški tečaj. Zopet se bomo zbrale dekleta Krekovke na sestanku in sicer 6. januarja na praznik sv. Treh kraljev v Kapeli pri Gornji Radgoni. Pa bomo govorile o sebi in življenju, ki raste iz nas za ljudi. — Spored: 1. Žena v življenju: duša, telo; 2. Žena v novem življenju in poklicih; 3. važnost organizacije za naš čas, zlasti za žene; 4. Krekova mladina — žensko delo. — Vabimo vse tovarišice, vsa dekleta, pridite! — Vodile bodo sestanek mariborske Krekovke. — Na svidenje!

V vsako hišo „Delavsko Pravico“!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Viničarski vestnik

Završe. 23. decembra se je vršilo zborovanje tukajšnje SZV v stari šoli ob veliki udeležbi viničarjev. Govoril je strokovni tajnik Peter Rozman. Sprejel se je soglasno načrt o preureditvi podpornega sklada in o ustanovitvi starostnega sklada, katerega hočemo viničarji potom svoje organizacije izvesti za člane. Stori-li so se važni sklepi v obrambo in striktno izvajanje viničarskega reda. Sestanek je za našo skupino bil brezdvomno velikega pomena.

Nova postojanka. 23. decembra popoldne je tov. Peter Rozman zboroval ob udeležbi 40 viničarjev pri Veliki Nedelji, kjer viničarji še niso bili v ničemer poučeni o svoji strokovni organizaciji in tudi niso imeli niti pojma o novem viničarskem redu. Po izvajanjih tov. Rozmana so enodušno sklenili pristopiti v Strokovno zvezo viničarjev, ustanoviti svojo skupino in so si takoj postavili na čelo tri agilne moči, katerim se je v glavnem poverila naloga pripraviti vse za čimprejšnjo ustanovitev skupine. More se trditi brez nadaljnjega, da bo tukaj skupina zelo močna. Tako imamo zopet eno postojanko več.

Kapela. Na Stefanovo po rani sv. maši so zavedni kapelski viničarji do zadnjega kotička napolnili gostilno pri g. Lukovnjaku. Bil je strokovni sestanek, na katerem je poročal strokovni tajnik tov. Peter Rozman. Z ozirom na nameravane kršitve pravic, katere smo si težko priborili z novim viničarskim redom, je bil ta sestanek že nujno potreben. Govornik je temeljito zavrnil vse intrige in tozadevne predsodke nekaterih gospodov vinogradnikov, ki nikakor ne bi radi priznali viničarskemu redu zakonite veljavnosti. Poudarjal je, da ravno v tem trenutku moramo viničarji se z vso silo poslužiti združene moči, ako hočemo uživati pravice, ki nam jih nudi viničarski red. Zborovanje se je zaključilo z najlepšim uspehom.

Iz centrale. Na okrožnice, ki smo jih poslali skupinam, naj takoj odgovore in natančno naznačijo, koliko viničarskih knjižic in tiskovin rabijo za svoje člane. Zaupniki naj brž izvedejo popisovanje družinskih članov vseh onih družin, ki se organizirajo v Sirokovni zvezi viničarjev. Tajniki skupin naj potem seznam vseh popisanih pošljejo nemudoma centrali. Z januarjem se začne plačevanje mesečne članarine.

Krasna viničarska služba. Dobili smo v roke viničarsko pogodbo od viničarja iz okolice Fram, iz katere je razvidno, kako strašno nesocialno se še danes ponekod postopa z viničarji. V pogodbi se med drugim glasi: »P. E. dela dnevno (podčrtano v pogodbi) na posestvu ter

dobiva za isto delo mesečno plačo dinarjev 50 petdeset (podčrtano v pogodbi). Kadar druge moči delajo na posestvu, dobivajo za delo dnevno Din 5 pet (podčrtano v pogodbi). Vse delo, kar ga je treba na posestvu, mora biti od domačih izvršeno, oziroma od svojih ljudi in o pravem času.« To je nezaslišano izkoriščanje viničarjev! Nekdo bo pa spet dejal, da z objavo te zanimive pogodbe, ki vsakemu prepoznano dokazuje, kako je viničar prav tako izrabljan od kapitalistov kot vsak drug delavec, da tako viničarje hujskamo. Če mačku stopiš na rep, zacvili.

Železničarski vestnik

Podaljšanje veljavnosti stalnih brezplačnih kart in listnih legitimacij. Za 1. 1928 po direkciji drž. železnic v Ljubljani izdane stalne brezplačne karte in listne osebne legitimacije veljajo do preklica tudi v letu 1929., toda samo v območju te direkcije. V svrhu kontrole voženj rodinskih članov je pritiskati postajne žige na drugi strani prvega lista vložkega ovoja. Šefi edinic se pozivajo, da izročajo prispelne stalne brezplačne karte in listne legitimacije za leto 1929. lastnikom proti vrnitvi za leto 1928. veljavnih, odnosno, ko so se prepričali, da so te uničene. — Direktor: Inž. Knežević I. r.

Vsem plačilnicam in skupinam Prometne zveze. V smislu sklepa načelstva Prometne zveze v Mariboru se bo vršil v nedeljo, dne 20. januarja 1929 ob 10 popoldne v Mariboru, Koroška cesta št. 1 občni zbor centrale s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. poročilo odbora; 3. poročilo nadzorstva; 4. sprememba pravil; 5. volitev novega odbora in nadzorstva in 6. slučajnosti. V smislu pravil skupine in plačilnice pošljejo na občni zbor svoje delegate s polnomočnimi pooblastili.

Ljubljana. V nedeljo, dne 27. decembra se je vršil v Ljubljani v Rokodelskem domu sestanek članov in prijateljev Prometne zveze, ki je uspel izborni. Udeležba je pokazala, da je zavladalo veliko zanimanje za našo organizacijo. Na sestanku sta med drugimi tudi poročala gg. narodna poslanca Žebot in Kremžar. Pojasnila sta navzočim v zadevi izplačila razlik, novele k pragmatiki, prevedbe kronskih vpokojencev bivše južne železnice in glede kreditov vseh vrst za letošnje proračunsko leto. Iz tega poročila je bilo razvidno, kako vztrajno sta se poslancata zavzela za pravice železničarjev in obljubila, da bosta neomajano stala na strani železničarjev v njihovem upravičenem boju. G. poslanec Žebot si je zabeležil posamezne slučaje krivic, ki se gode osebju ter obljubil svojo pomoč.

H koncu se je sprejel sklep, da se taki sestanki vrše po možnosti vsak mesec ter jih naj članstvo v čim večjem številu obiskuje.

Cestarji

Maribor. Ustanovni občni zbor skupine cestarjev se bo vršil v nedeljo, dne 20. jan. 1929 ob pol 10 dop. v društveni sobi na Koroški cesti št. 1 s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo pripravljalega odbora; 2. volitev odbora in nadzorstva; 3. volitev delegatov za ekspoziturni in centralni občni zbor; 4. predlogi in slučajnosti. — Prosimo, da se vsi cestarji tega važnega občnega zbora udeležite. — Pripravljali odbor.

Maribor. V ponedeljek, dne 31. dec. pretekli. leta se je vršil polnoštevilno obiskan sestanek cestarjev, na katerem je poročal o novi cestarski uredbi za okrajni zastop mariborski g. prof. Prijatelj. Za danes ne moremo te uredbe priobčevati v celoti, ker bi bilo preobširno, toda skušali jo bomo v eni prihodnjih števil priobčiti v celoti s primernim komentarjem. Lahko rečemo, da smo s tem stopili velik korak naprej, uredili so se nam dopusti in starostna preskrba. Dalje se je sklenilo na sestanku ponovno prositi okrajni zastop, da začne že prihodnji mesec vsakemu mesečno odtegovati 10 Din za podporni sklad po navodilih brošure delavske zbornice iz Ljubljane. Izvolil se je tudi volilni odbor, kateri bo izvedel volitve obratnih zaupnikov. Z željo pridno na delo po novem letu za našo organizacijo se je lepo uspeli sestanek zaključil. — Cestar.

Kamnoseško delavstvo

Ribnica. V nedeljo, dne 30. dec. 1928, smo imeli pri nas mesečni sestanek. Na dnevnem redu smo imeli volitve delavskih obratnih zaupnikov, katere smo določili za 19. jan. in prosili inšpekcijo dela, da nam volilni odbor potrdi in razpiše na določeni dan volitve. Volili bomo za vsak kamenolom posebej in sicer skupaj devet obratnih zaupnikov. Tovariši tajnik iz Maribora nam je podal o tem izčrpno poročilo in poročal tudi o drugih organizacijskih zadevah. Sestanek je bil zelo dobro obiskan, toda veliko jih je še vseeno manjkalo. Tovariši, zavedajte se velike in važne naloge, katera je poverjena delavstvu v bližnji bodočnosti. Toda le izobraženi in trezni delavci bodo zmožni vse te težke naloge izvršiti. Zato pričakujemo tudi od ostalih več razumevanja in dela za naš dobrobit in celokupni delavski pokret. — Ricer.

Mariborsko okrožje

Skupina delavcev in nameščencev Maribor. Redni letni občni zbor skupine delavcev in nameščencev se bo vršil v ponedeljek, dne 14. jan. 1929, ob 7 zvečer v društveni sobi na Koroški cesti št. 1 s

sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. poročilo odbora; 3. volitev novega odbora in nadzorstva; 4. volitev delegatov za ekspoziturni in centralni občni zbor; 5. raznoterosti. — Vsled važnih poročil in predlogov prosimo, da se vsi člani občnega zbora sigurno udeležite. — Odbor.

Šoferji

Maribor. Redni mesečni sestanek skupine se bo vršil v petek 4. januarja točno ob 8 zvečer v društveni sobi, Koroška cesta 1. Poleg predavanja o razvoju avtomobilizma bo tudi poročilo občinskega svetnika Aljančiča o okvirni kolektivni pogodbi za mestne delavce. — Tovariši, vsi na sestanek! Pokažimo, da se zavedamo velikih nalog, ki nas čakajo v bodočnosti.

Maribor. Redni letni občni zbor skupine šoferjev JSZ v Mariboru se bo vršil v petek, dne 25. jan. 1929 ob 8 zvečer v društveni sobi na Koroški cesti št. 1 s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika ustanovnega občnega zbora; 2. poročilo odbora; 3. volitev novega odbora; 4. volitev delegatov za ekspoziturni in centralni občni zbor; 5. raznoterosti. (Predlogi.) — Vsled važnosti dnevnega reda in predlogov prosimo, da se občnega zbora vsi udeležite. — Odbor.

Zdraviliški uslužbenci

Ljubljana. Znani pravilnik o službenih odnošajih bolniško strežniškega osebja, ki ga je izdal ljubljanski oblastni odbor za vse podrejene oblastne bolniške zavode, ni bil od strani prizadetega uslužbenstva toplo pozdravljen. Temu pa ni vzrok morda nevhvaležnost ali celo kaprica prizadetega uslužbenstva, pač pa dejstvo, da v pravilniku ni tistega, kar je bolniško strežniško uslužbenstvo upravičeno pričakovalo, predvsem pa: ureditev službenih prejemkov, sigurnost stalnosti in starostna preskrba za doslužene in onemogle uslužbenke. Jasno je, da bolniško strežniško uslužbenstvo, ki opravlja več ali manj težko in odgovorno delo, pri najboljši volji s takim pravilnikom ni zadovoljno. Prizadeto strežniško uslužbenstvo je potom svoje centralne organizacije sporočilo oblastnemu odboru pomanjkljivosti omenjenega pravilnika z edino upravičeno željo, da Oblastni odbor pri ureditvi službenih pogojev v omenjeni pravilnik vnese vsaj najvažnejše pravice bolniško strežniškega uslužbenstva. Na podlagi te spomenice je Oblastni odbor sklical tostvaren razgovor, ki se je vršil dne 20. dec. 1928 ob navzočnosti g. dr. Antona Breclja, kot oblastnega referenta ter g. dr. Franca Dolšaka kot zastopnika uprave oblastnih bolniških zavodov. Organizacijo sta zastopala tajnika Jugoslovanske strokovne zveze Pitako

Atom:

Proletarci vseh dežel, združite se!

Misli krščanskega socialista.

S temi besedami zaključuje Karel Marks svoj komunistični manifest. Zdi se, kakor da hoče v zadnjem hipu popraviti, kar je pogršenegega v njegovem napovedovanju bližnjega konca kapitalizma in njegovih krivic. Čeprav je bil, kakor že zadnjič omenjeno, prepričan, da se bo kapitalistični sistem sam v sebi zrušil, čeprav je upal na nasilni prevrat vsega dosedanjega družabnega reda, vendar je s tem svojim končnim pozivom: Proletarci vseh dežel, združite se!, zopet stopil na resnično realna tla. Prav v tem združenju je namreč resnična in končna rešitev socialnega vprašanja. Kakor se vedno bolj združuje kapital brez ozira na narodnostne ali državne meje, prav tako je nastala nujna potreba, da se združijo proletarci brez ozira na narodnostne in državne meje.

Kakor se organizira dandanes kapital v svojih kartelih in trustih brez ozira na vero in narodnost, brez ozira na narodnostne in državne meje, prav tako bi se morali tudi proletarci vseh dežel organizirati v eni skupni internacionali brez ozira na svetovno naziranje, brez ozira na narodnostne in državne meje. Kar je dovoljeno kapitalizmu, mora biti dovoljeno tudi proletarijatu. Saj koncem koncev socialno vprašanje ni boj za svetovno naziranje, tudi ne boj za državo in

narodnost, ampak, če smo odkritosrčni, gre tu boj za pravice delavstva, ki jih ima vsled svojega dela. Delo delavcev je, ki ustvarja bogastvo držav, in če ustvarja bogastvo držav, pa ustvarja logično tudi bogastvo sveta sploh. In kdo ima delež na tem bogastvu? Ali delavci? Nikakor ne. Ne duševni ne telesni delavci in prav za tem tiči socialni nered, socialna krivica, ki jo je treba odpraviti. Čisto naravno je, da se dose-danji imetniki tem sadovom delavskega dela ne bodo odpovedali prostovoljno in zato se organizirajo v svojih organizacijah, da lažje branijo to, kar smatrajo za svoje, čeprav ni. Ker imajo v rokah denar in potem denarja časopise, zato se prav nič ne boje očitka brezdomovinstva in jim ga tudi nihče ne luča v obraz. Ako se pa hoče organizirati delavce na mednarodni podlagi, tedaj mu takoj skušajo diskreditirati to zvezo, češ, da je protinarodna, da je znamenje brezdomovinstva itd., kakor se že imenujejo razni očitki proti delavcem. Očitajo tudi, da so te delavske internacionale proti veri. Tudi to je le deloma res. Saj imamo dandanes krščansko socialne, socialistične in komunistične delavske internacionale. Žalostno je le, da se delavske organizacije še niso povzele tako visoko, da bi se združile v skupnem boju za skupen cilj: v boju za pravice delavstva.

Pa kaj bi govoril o neednosti svetovnih delavskih internacional, saj se niti v mali Sloveniji ne moremo zediniti, ali v nekoliko večji Jugoslaviji. Manjka namreč delavcem na splošno zavest, da beseda: Sloga jači, nikakor ni

prazna beseda. Ni vseeno, ako dvigne svoj glas posameznik, ako ga dvigne mala organizacija ali ako ga dvigne močna, strnjena organizacija, ki se dobro zaveda svoje moči. Za posameznika se ne zmeni nihče, to je res glas vpajočega v puščavi. Na malo organizacijo se tisti, ki imajo v rokah moč, ozo, in če vidijo, da jim preti od njih nevarnost, da bi jim vzeli moč iz rok, si delavska organizacija more pridobiti, kar zahteva, ako pa je organizacija premajhna, se pač nanjo nihče ne ozre. Dobro je, da tudi v tem oziru pogledamo enkrat resnici v obraz. Socialne reforme, ki morejo in morajo postopoma vedno bolj izboljševati položaj delavca, dokler mu ne priznajo vseh pravic, ki jih delo more zahtevati, more izvršiti delavstvo samo, ali pa jih ne more. Delavstvo samo jih more izsiliti potem nasilnega prevrata, ki je pa nezmišl, kakor sem to že poudaril v zadnji številki Pravice. Treba je torej misliti na preosnovno človeške družbe počom dolge vrste reform, ki se morajo čimprej izvršiti. Teh reform ne more izvršiti posameznik, ampak le država, ki je pa država delavcev in kapitalistov in vseh slojev. Oblast v državi imajo stranke. In te, ki pravtako obstajajo iz različnih slojev ljudi, se bodo zanimale in delale za delavsko pravo in za socialne reforme v toliko, v kolikor imajo od delavstva svoje moči.

Čisto naravno je namreč, da se bo delavstvo in se tudi mora nasloniti na ono stranko, ki mu je po svojem programu najbližja in ki ima največ resne volje ugoditi zahtevam delavstva in izvršiti

njim potrebne in od njih zahtevane socialne reforme.

Treba pa je seveda, da je delavstvo organizirano v močni organizaciji v boju za pravice dela. V mali Sloveniji pa imamo celo vrsto raznih delavskih organizacij in celo strank. Boj kapitalizma proti tem razbitim silam je kajpada lahek. Zato je že meseca maja 1904 rajni dr. Krek na shodu v Vevčah pozival v skupne strokovne organizacije vse delavstvo brez razlike političnega in kulturnega naziranja, češ, da si bo izbojevalo delavstvo svoje pravice le, če bo složno. (Beri o tem najnovejšo knjigo: Erjavec, Zgodovina katoliškega gibanja na Slovenskem, str. 119—120. Ta knjiga vsebuje kratko, toda zelo pregledno zgodovino vsega krščanskega socialnega gibanja na Slovenskem od njegovega početka do prevrata. Zlasti mlajšim krščansko socialnim delavcem, ki tega gibanja niso doživljali sami, bodi knjiga priporočena. Tudi zgodovina uči mnogo in se ne imenuje zastoj učiteljska življenja.)

Krekov poziv je ostal brezuspešen. Tedanjim socialističnim voditeljem so bili strankarski interesi več nego takojšnje koristi delavstva in so zato odklanjali enotne strokovne organizacije in tako krščanskim socialistom seveda ni preostajalo drugega, nego nadaljevati z ustanavljanjem svojih organizacij. Pri tem je ostalo do danes. Krščanski socialist, vedi, da s tem, če delaš za enotnost delavstva, delaš za zmago delavskih pravic!

Pridobivajte novih naročnikov!

in Lombardo, bolniško strežniške uslužbenice pa zaupniki iz teh zavodov. Razprava, pri kateri so bile z ene kakor z druge strani obrazložene težkoče, je pokazala, da je tudi na obeh straneh dovolj dobre volje in razumevanja za pravično ureditev službenih pogojev bolniško strežniškega uslužbenstva. Gotovo, da s tem še ni rešeno celotno vprašanje. Če se bodo udeležile izjave obeh gospodarstev zastopnikov oblastnega odbora, o čemer ne dvomimo, bo v glavnem rešeno to vprašanje. Če se ozremo na pravice in dolžnosti bolniško strežniškega uslužbenstva v drugih državah in jih primerjamo z našimi, potem vidimo, da je to, kar mi želimo, komaj šele polovico onega, kar imajo naši tovariši v drugih državah. Da smo tako zaostali, je precejšnja krivda na nas samih, ker se le preradi udajamo v brezbržnost. Zavedajmo se vsi, da edino združeni smo pričačkovati zboljšanje svojega položaja.

Oblačilni delavci

Kočevje. Ker se napovedani strokovni shod dne 23. dec. 1928 radi nastalih tehničnih zaprek ni mogel vršiti, se bo namesto tedaj vršil shod v nedeljo, dne 6. jan. 1929 dopoldne ob 11. uri v pivovarni. Tovariši in tovarišice! Ne kakšni postranski nagibi, pač pa ne vzdržne razmere, ki vladajo pri nas v Kočevju, so dale povod, da sklicujemo ta shod, ki je za vse delavstvo življenjsko važnega pomena. Če hočemo, da bomo zmogli odbijati napade kapitalistične reakcije, in si izvojevati boljše življenjske pogoje, potem je naša prva naloga, da se združimo v enotni strokovni organizaciji. Vabimo Vas, da se tega shoda v polnem številu udeležite. Pokažimo kapitalizmu, da smo enotni za svoje pravice. Živel organizirani boj delavstva!

Vič-Olince. Strokovna skupina delavstva in nameščencev Jugoslovanske strokovne zveze, opozarja vse člane, hišne posestnike na davčne pole za hišno najeminski davek, katere se dobijo na županstvu. Te pole je treba izpolnjene vrniti do 15. januarja 1929 na županstvo ali davčno okrajno oblastvo sicer zadenejo zamudnika posledice zakona. Člani lahko prinesejo omenjene pole v pisarno JSZ, Društveni dom, vsak večer od 7. ure dalje, kjer bodo dobili potrebna navodila, oziroma se jim bodo pole izpolnile.

Naše legitimacije.

Zakon o zaščiti delavcev predpisuje za vsa pomožna osebja obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in njim podobnih podjetij legitimacije. Izdajati bi jih morala občinska oblastva. Po zakonu pa veljajo za organizirane delavce legitimacije njih strokovnih organizacij. Iz tega razvidimo važnost legitimacij, ki jih je izdala JSZ za člane svojih skupin. Z legitimacijo ne samo, da se lahko vedno legitimiraš pred vsakim uradom in v vsakem služaju, ampak z njo se legitimiraš tudi, če si brezposeln in iščeš podpore pri borzi dela ali iščeš v tujini službe. Dobil boš preje službo, kot človek, ki ne more pokazati, kdo je in odkod. Vloga legitimacije v organizacijskem življenju je znana. Imaš vedno dokaz, koliko si plačal v razne strokovne fonde itd. Zato naj vsakdo skrbno čuva svojo legitimacijo, dokaz organiziranosti, odbori skupin pa naj pazijo, da bodo imeli legitimacije le upravičenci in se ne bodo vršile zlorabe.

Delavska zveza.

Dob pri Domžalah. V nedeljo, dne 13. januarja se bo vršil shod Delavske zveze za kamniški okraj v Društvenem domu in sicer ob 3 popoldne. Na shodu bo poročal tovariš iz centrale. Pridite vsi, ki uvidevate in čutite nujno potrebo delavske solidarnosti in organizacije!

Opravičena zahteva. Sitna klepetulja Urša pride k zdravniku in mu prične razlagati svojo bolezen. Urša govori in govori, a zdravnik ne pride do besede. Končno se mu le posreči, da reče: »Čuj, te, milostiva, pokažite mi jezik in ga držite tri minute iz ust!« — Urša: »Zakaj pa tako dolgo?« — Zdravnik: »Zato, da bom tudi jaz lahko izpregovoril nekaj besed.«

Za svobodo delavskih organizacij.

Resolucija 4. kongresa Delavskih zbornic.

Svoboda organiziranega delavstva s pravico do zborovanja, do govorov in pravica do stavke v cilju samoobrambe in samopomoči so delavske zahteve prvenstvenega značaja, ki jih je postaviti pred vse in nad vse druge zahteve.

Zato je priznala svobodo organiziranega delavstva v Jugoslaviji sama državna ustava, ki jo garantira brez vsakih omejitev in isto tako zakon o zaščiti delavcev. Toda čeprav velja zakon o zaščiti delavcev za vso državo in čeprav je le-ta razveljavil s svojim členom 126. vse predpise prejšnjih pokrajinskih zakonov in naredb, ki so z njim v nasprotju, se državne upravne oblasti po pokrajinah ne ravna po predpisih § 35. zakona o zaščiti delavcev, temveč po zastarelih cesarskih patentih in drugih pokrajinskih predpisih, s pomočjo katerih ovirajo in omejujejo, često tudi popolnoma preprečujejo svobodno ustanavljanje in javno delovanje strokovnih delavskih organizacij.

Razven tega legalizirajo: zakon o zaščiti države, o militariziranju rudarjev in železničarjev ter v železničarski pragmatiki s svojimi drakonskimi odredbami vsak ukrep državnih oblasti proti delavskim organizacijam, zborovanjem in zlasti proti stavkam v državnih podjetjih, s čimer se postavljajo delavci izven vseh po ustavi in zakonu specijelno zajamčenih delavskih pravic, njihova prizadevanja za ekonomskim, socialnim in kulturnim dviganjem pa so nemogoča.

Ugotavljajoč ta dejstva je sprejel 4. kongres delavskih zbornic v Belgradu sledečo resolucijo:

1. Zahteva, da vse upravne oblasti v državi spoštujejo predpise § 35. zakona o zaščiti delavcev, da ne ovirajo neomejene

svobode ustanavljanja, javnega delovanja delavskih strokovnih organizacij, pa bi bilo, da jih delavci ustanavljajo in vodijo kot lokalna pokrajinska ali centralizirana za celo državo.

2. Protestira proti vsakemu omejevanju pravice do javnih delavskih zborovanj, konferenc in predavanj.

3. Protestira proti vsakemu vmešavanju upravnih oblasti v delavske stavke, proti preprečevanju postavljanja delavskih straž in zahteva polno spoštovanje pravic delavcev, da razpolagajo s svojo delovno silo po svoji volji.

4. Zahteva najenergičnejše, da se ukinejo vsi izjemni ukrepi proti delavcem, zlasti pa da se ukinejo zakon o zaščiti države, zakon o militariziranju železničarjev in rudarjev za slučaj stavke, kakor tudi, da se zakon o prometnem osebju, v kolikor se tiče svobode delavske koalicije in pravice do borbe za zboljševanje ekonomskega položaja, prilagodi ustavnim odredbam o pravici svobodnega združevanja.

5. Kongres povdarja, da pomeni še nadaljnje neupoštevanje prednjih zahtev po merodajnih državnih faktorjih, vlade in narodne skupščine za jugoslovansko delavstvo še večjo bedo in degeneracijo, kar znači tudi ogromno gospodarsko nacionalno škodo.

6. Da se v pogledu pravice združevanja ne delajo nikake razlike med poljedelskimi in ostalimi delavci in da se ukinejo v zakonu o poljedelskih delavcih, ki je v veljavi na teritoriji Vojvodine, odredbe, ki govore o prisilnem delu. Ravno tako je treba priznati delavcem, ki pridejo iz inozemstva in učencem pravico do organiziranja in stavk.

katere bo uvažal, da bi jih pri nas predelal, brez garancije, da se ti predmeti res ne morejo izdelati v naši državi.

Konvencije z Nemčijo.

15. decembra preteklega leta so bile v Berlinu podpisane konvencije, katere je sklenila naša država z Nemčijo glede medsebojnih odnosov v pogledu socialnega zavarovanja. Za našo državo je podpisal konvencije dr. A. Gosar kot vodja delegacije, ki je imela nalogo konvencije skleniti in je zato potovala v Berlin. Pogodbo morata sedaj še oba parlamenta ratificirati.

Šlo je predvsem za starostne in nezgodne rente. Po nemškem zakonu je mogel dosedaj prejemati te rente le tisti, ki je tudi v Nemčiji bival. Tako je bilo dosedaj prikrasanih na svojih pravicah do teh rent v Sloveniji samo rudarjev in vdov rudarjev nad 400. Tako se bo tudi marsikak naš Vestfalec na stara leta lahko brez skrbi vrnil v domovino uživati svoj krvavo prisluženi pokoj. Pogodba določa tudi, da se štejejo za to ali ono rento vsa leta, bodisi da jih je prebil delavec v službi pri nas ali pa v Nemčiji. Na invalidno zavarovanje, ki ga pri nas ni, pa se pogodba ne nanaša. Rente pa se ne bodo izplačale za nazaj, ampak prično teči od 1. decembra 1928, ko so se pogajanja za pogodbo pričela. Naši rentniki bodo tako prejeli letno okoli 1 milijon 350 tisoč dinarjev. Dobra stran pogodbe je tudi v tem, da se bodo rente, ki se začnejo enkrat izplačevati, izplačevale še naprej tudi v slučaju, da se pogodba z ene ali druge strani odpove. Seveda pa bo moral še vsak upravičenec do teh rent svoje pravice dokazati s pravnoveljavnimi listinami in dokumenti.

Poleg te konvencije o zavarovanju pa se je sklenil tudi dogovor o zaposlitvi sezonskih poljedelskih delavcev v Nemčiji, kar je zlasti pomembno za Prekmurje. Sedaj jih bo šlo v Nemčijo lahko poljubno število, kolikor bo pač dela. Zavarovani bodo ti delavci v Nemčiji za slučaj nezgode splošno, ne samo oni pri strojih, kakor je to pri nas, in se bodo rente izplačevale tudi v domovino.

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Tedenske novice.

Socialna šola v Mariboru. Na prihodnjem večeru socialne šole JSZ v Mariboru, ki bo v ponedeljek 7. januarja ob pol 8 zvečer v društveni sobi na Koroski cesti 1, bo zanimivo skopično predavanje o Japonski. Krasno barvane slike kažejo japonska mesta in navade naroda. Člani, vsi na predavanje in pripeljite s seboj tudi tovariše!

Zrtev jetike. Dne 26. decembra m. l. je umrl v Vodmatu, Društvena ulica št. 48, 24-letni France Keršič, sin Jožefa Keršiča, delovodje vozovne delavnice drž. žel. v Ljubljani gl. kol. Isto kot oče, je bil tudi mladi France uslužben kot strojni ključavničar pri drž. žel. v Ljubljani, kjer se je v službi prehladil ter tako postal žrtev jetike, ki ga je spravila v prerani grob. Ob notranji tugi in bolesi očeta Jožefa Keršiča in njegove družine — naše najiskrenejše sožalje.

Društvo diplomiranih babic. Odbor se je prenatil s tem, da je pozval članice, da naj takoj vložijo prošnjo za nastavitev okrajnih babic. Kakor nas oblastni odbor naknadno obvešča, mesta okrajnih babic še niso razpisana, zato tudi ne more biti podeljeno nobeno mesto. Ko bodo mesta razpisana, bo to objavljeno v uradnem listu »Samouprava«. Ta list bo vsem članicam na razpolago pri občinah, katere ga morajo imeti naročenega. V razpisu bo tudi objavljeno, kako naj bodo prošnje opremljene in kake priloge morajo biti pri prošnji. — Vsem članicam srečno in veselo novo leto! — Kvartič, predsednica.

Pri borzi dela v Ljubljani je ponujeno delo moškim: 1 manipulantu za trdi les, 2 kleparjema, 5 navadnim delavcem, 4 mizarjem, 1 garažnemu mojstru, 1 kravarju, 2 elektromonterjema, 2 žagarjema. — Vajencem: 1 sedlarske, 2 čevljarke, 2 kleparske, 1 kovaške, 1 ščetarske obrti. — Ženskam: 2 kuharicama, 1 orož. kuharici, 1 služkinji za izven, 1 restav. kuharici.

Pri borzi dela v Mariboru je ponujeno delo moškim: 4 hlapcem, 4 majarjem, 3 vrtnarjem, 1 sodarju, 2 strojnikoma, 1 mesarju, 2 čevljarjema, 1 mlinarju, 1 kovaču, 1 žagarju, 2 mizarjema, 1 peku, 1 električarju, 4 črkoslikarjem, 1 trg. pomočniku. — Vajencem: mizarke, pekove, čevljarske in tapetniške obrti. — Ženskam: 8 kmečkimi deklam, 1 kmečki gospodinji, 1 gospodinji v župnišče, 2 boljšima gospodinjama, 6 kuharicam, 8 služkinjam, 20 šiviljam za perilo, 1 šivilji za obleke, 1 trg. poslovovalkinji, 1 trg. pomočnici, 1 varuški, 1 vzgojiteljici, 1 šteparici gornjih delov čevljev, 1 kuharici k financem, 1 perf. servirki, 1 šiviljski vajenki.

Pri javni borzi dela v Celju je delo na razpolago moškim: 10 hlapcem, 37 rudarjem, 1 teraserju, 4 ključavničarjem, 2 kleparjema, 3 železostugarjem, 1 električarju, 3 finim mehanikom, 4 kotlarjem, 1 obratovodnji za žago, 5 mizarjem, 1 čevljarju, 2 pekoma, 1 črevarju, 1 mlinarju, 1 klobasičarju, 1 hotelskemu kuharju, 2 pikoloma, 2 kurjačema, 2 strojnikoma, 18 delavcem, 2 risarjema, 17 vajencem. — Ženskam: 4 deklam, 4 pletiljam, 1 šteparici, 1 likarici, 2 pericama, 3 hotelskim kuharicam, 2 natakarcama, 3 hotelskim sobaricam, 26 kuharicam, sobaricam in služkinjam.

Razno.

Razorožitvena konferenca. Ruski komisar za zunanje zadeve je ponovno poslal predsedniku razorožitvene komisije pismo, v katerem zahteva, naj se čimprej skliče razorožitvena konferenca, da bo mogoče razpravljati o razorožitvenih predlogih ruske vlade. Vsi, ki žele resno razpravljati o resnični razorožitvi bodo morali še nekaj časa čakati, da bodo evropski, azijski in ameriški politiki, ki z vso naglico oborožujejo svoje armade, dobili interes za razpravljanje o razorožitvi.

Motorji. Na Dunaju so prekladali zaboje, ki so bili namenjeni na Madjarsko in na katerih je bilo naznačeno kot vsebina — motorji. Nesreča je hotela, da so se zanimali za vsebino, zaboje odprli in ugotovili, da so notri strojne puške. Bilo je sedem velikih zabojev. Strojne puške so bile namenjene za prevrat, ki ga je na Ogrskem pripravljaval nadvojvoda Albreht. Stvar ni povzročila posebnega razburjenja.

Ona: »Čemu pa si kupil tega papagaja, ki nič ne govori?«
On: »Tebi za zgled.«

Zakaj ne čitaš „Delavske Pravice“?

(Dve pismi.)

Dragi Jože!

»... Kaj boš s temi dvema stranmi potiskanega papirja, pa 5 dinarjev stane na mesec, pa samo štirikrat izide? Nobenih novic nima, ne političnih ne smrtnih nesreč, ne veselih zgodbic z ljubljanskimi, mariborskimi in celjskimi ulic, ne »hecov« izpred »rihtek«, sploh je vse skupaj ena sama puščoba. Če imam naročen kak dnevnik ali tednik, imam vsaj papirja za razne potrebe in vse izvem tam ven. Zakaj naj bi tedaj dajal za ta vaš »cegelec« 5 Din vsak mesec, pa še čital tisto vaše filozofiranje o novi družbi, novem človeku, krščanskem socializmu, razredni zavesti, pa o strokovni organizaciji in o vseh »špetirih«, ki jih imajo enkrat v večjih, drugič na Jesenicah, pa zopet v Mariboru (saj od tu se hvalabogu še najmanj sliši), enkrat, kako se tepeta vinogradnik ali pa njegov oskrbnik in viničar, kaj imajo na Vrhniki, v Kočevju itd. itd. ...«

Te pozdravlja Tvoj Janez.

Dragi Janez!

»... To, da nisi delavec, ampak buržuji! Vraga, kaj Te briga, koliko je nesreč pri kakih avtomobilnih dirkah! Da se delavec pri svojem delu danes, ko Inspekcija dela tako izborna skrbi za vse varnostne naprave, mora skoro vsak teden najmanj vsak stoti ponesrečiti, Ti mora biti pa razumljivo in znano. Kaj

Te na primer še dalje briga, kako so tega in onega gospoda slavnostno sprejemali, kako je bilo na banketu, kaj so tam vse pojedli in koliko popili? In če kak radikalni prvak v Belgradu ali pa Pribečević in kak Maček v Zagrebu kihne, mora biti popisano, kako se je to kihanje začelo in končalo in kakšne nedogledne posledice bo to imelo? Ali Te mogoče zanima, koliko stopinj vročine ima morda angleški kralj? Sedaj Te vprašam, Janez, ali ni vseeno, če Ti vse to veš? Ali ni vseeno, če »Delavska Pravica« mesto nekulturnega zmerjanja pove, ta hoče to, ta hoče, vsi pa denar in komando in delavstvo od teh gospodov nima prav ničesar pričakovati? Kaj moraš res tudi vedeti, koliko pijancev so aretirali v Ljubljani ali v Mariboru? Ali zopet, kako v Franciji korupcioniste »preganjajo« in politiki drže lepe govore za mir, itd.?

Gotovo pa Te mora kot delavca, torej kot člana delovnega razreda — velike družine tistih, ki si s svojim lastnim ročnim ali pa duševnim delom neposredno služijo svoj vsakdanji kruh, brigati in zanimati, kaj in kako se gibljejo in delajo Tvoji tovariši v raznih krajih, posebno še tiste stvari, ki jih izvojujejo in dosežejo. Če Te pa to ne zanima, potem pač ne čutiš več skupnosti s svojimi stanovskimi tovariši, skupnosti, ki je zagotovitev in izboljšanje na eni strani materijelnih koristi, večjega zaslužka, zmanjšane delovnega časa itd., na drugi strani pa tudi zagotovitev možnosti Tvoje izobrazbe in povzdiga Tvojega duševnega obzorja in duhovne, miselne preobrazbe. Čuj, tovariš, prav

o tem Ti »Delavska Pravica« govori. Predvsem, kar tiče strokovne borbe in strokovne organizacije, pa tudi Tvojo dušo, Tvoje srce hoče doseči in poseči v vse globine. Tovariš, to je Tvoj list, proletarska beseda, odraz Tvojega hotenja. Ako ne čutiš z njim, ne dobiš v njem svoje misli, si docela utonil v kapitalistični, buržujski in malomeščanski miselnosti in si postal janičar kapitalizma in se tako obračša proti vsem svojim stanovskim tovarišem in tudi proti samemu sebi kot proletarcu. Tako tistih 5 Din na mesec pač drugače izgleda kot po Tvojem.

Če mi celo Ti tako odgovarjaš, ko Te vabim, da list res čitaš in tudi drugim, Tvojim tovarišem, priporočaš, da ga nimajo samo za na police, ampak, da ga v resnici čitajo, potem ni čuda, da je delavstvo tako neenotno in vsled tega brez odločujočega vpliva v javnem življenju. Upam pa, da sem Ti v zgornjih besedah dovolj izpodbil Tvoje pomisleke od prvega do zadnjega. Kajti vem, da je mnogo tovarišev, ki imajo list, pa ga prav nič ne čitajo, niti stvari o svojih lastnih delovnih pogojih Ti ne prebere; tako dobiš še celo kakkega odbornika ali zaupnika te ali one skupine, oziroma zveze ali celo predsednika, ki ga ob priliki ujameš in spoznaš, da tega in tega v listu ni čital.

Prepričan sem, da boš sedaj malo spremenil svoje mnenje glede našega lista in uvidel, da kot proletarsko glasilo mora tako biti in da boš tudi svojim tovarišem vse take ugovore, kot si mi jih Ti namečal, gladko izpodbil. ...«

Tvoj Jože.

Za kratek čas.

Ta pa je takoj uganil. Gašper, ki je dospel iz sodne dvorane: »Pred obravnavo smo vsi uginili, koliko bo dobil Miha, a uganil je samo tisti mali človek v črni halji za zeleno mizo, ki je rekel obtožencu: »Osem mesecev boste sedeli!« Ta je takoj uganil in pri tem je ostalo.«

Prav ima. Učiteljica je opisovala učenkam razne vrste kač in je na koncu vprašala Verico: »Čuješ, Verica, zakaj se moraš varovati v gozdu kač?« — Verica: »Da me kačera ne zapelje kakor Evo v raj.«

»V slovenščini imamo besedo, ki se vedno narobe piše.«

»Ni mogoče. Katera beseda pa naj bi to bila?«

»Beseda narobe.«

Pri očalarju. »Kako vidi vaš mož z očali, ki jih je kupil pri meni?« — »Prav dobro, samo boji se, da bi jih ne razbil. Zato vzame vedno steklo iz njih preden jih natakne na nos.«

Žena (možu, ki ravno odhaja): »Pavel, pusti mi nekaj denarja doma za nov klobuk.«

Mož: »Zakaj pa prej ne poveš, sedaj nimam časa, da bi se o tem s teboj prepiral.«

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1353 Din, za 100 avstrijskih šilingov 799.57 Din, za 1 dolar 56.61 dinarja, za 100 francoskih frankov 221 dinarjev 47 p, za 100 češkoslovaških kron 168.10 Din, za 100 lir 296.58 Din.

Iz vse svoje duše

17

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

»To si mislim!« je rekel ribič in jo vso objel v pogled občudovanja, kakor da je boginja, ki se je spustila na manški travnik. »In Vam nihče ne poreče: Storite to, ali storite ono?«

»Ne.«

»Vzradostila se je, ko se ji je polaskal preprosti Etiennev poklon in je uganila njegovo udano ljubezen.«

»Ali, ljuba duša, kadar pri nas začneš posnemati, si pri koncu. Treba je vedno česa novega, treba je iznajdljivosti, malce okusa, ki ga vsakdo pač nima v prstih.«

Kakor store vojaki ali ljudje od Loire, ki jim je pripadal in ki nikdar ne marajo običati, je tudi Etienne zinil besedo, ki je povedala mnogo in nič, kadar je hotel dati izraza svojemu mnenju pri stvareh, ki so težko razumljive. Značila je, da kaj prida ne razume, a da je preveč vljuđen, da bi vpraševal še nadalje.

Potegnil je torej iz ust bilko, ki jo je žvečil, in je dejal:

»Taka je ta reč! I, kajpak, da je treba pomisleka.«

»Jaz zares ne vem, kako delate,« ga je prekinila Marija. »S časom bi se mi morda posrečilo, da bi posnemala. Izmišljati pa si ne bi mogla.«

Solnčnik v Henriettini roki je zaplaval. Kadar je pogovor nanesel na to, se je navdušila:

»Ba, — poskušali boste. Zamisel pride, sama ne veš, kako. Obesi se nate, kakor riba Etienneu na trnek. So srečni dnevi, ko se te jih prime deset hkrati, so pa tudi drugi, ko ni nobene. Dobra volja pri tem dosti pripomore. Vse mi je igrača, kadar sem spočita. Da vidim poroko, povratek z dirk, modni časopis, slikarsko razstavo, pa dado duhu pobude. Mladost pa je, vidite, ki stori vse ostalo. Nič ji ne nadomesti. Treba je sveže domišljije. In še nečesa drugega: določenega sloga, razumete, gospodična Marija? Pri gospe Louisi se na primer bolj riše. Me, pri gospe Clémenci, smo koloristke.«

Etienne ni več sledil. Oči, ki je v njih plaval one vrste spanec, ki sili kmeta po miselnem naporu, so se mu bile obrnile od Henriette in so se potapljale v gošči trave. Oprezoval je z zadušeno jezo ob zadnjem dejanju borbe med kosci in reko, katere hinavsko zlobnost je poznal.

In nenadno je dvignil glavo in rame ter se oprl na roke, ki jih je uprl v tla:

»Poglejte! Tu-le je!«

Po jarkih in po neznatnih udrtinah je dospela Loira do srede travnika. Iztegnil je roko:

»Tam-le spredaj! Smeje se v travi! Za pol ure jo bo cel ribnik! To gre hitreje nego pred tremi leti, kaj, Gervais?«

Rdečelasi dečko, ki si je že zavijoval hlače, je resno odgovoril:

»Tudi jaz menim, da prihaja hitreje!«

V tem trenutku se je ženski krik oglasil preko zrelih trav, se razblinil in zamrl v zeleni in mirni brezbrežnosti.

Poplava! Tam doli so klicali na pomoč, da rešijo zadnje vozove. Oba Loutrelova sta pohitela z dolgimi koraki, napravila ovinek in se pomešala med moške in ženske, zbrane na ozkem kraju, kjer je pokošena trava še pokrivala tla. Kós nikdo več ni vihtel. Vse grablje in vile so bile v delu.

Z mesta, kjer sta bili obsedeli, sta Henrietta in Marija gledali konec te drame s košnjo.

Zmagoslavna Loira je gazila visoko travo. Podirala jo je bolje in hitreje nego kosa in zvijale šope latov, ki so puščali na valovih svoj živi cvetni prah. Nihče ne bi bil mogel reči, odkod prihaja voda, ki je vse zajemala. Delala si je ležišče kakor živali, ki se obračajo naokrog. Spočetka je bila rumena mlaka, kamor je vse naokrog padala trava. Na desni, na levi so se brž zablesteli druge luže po travnikovih vdrtinah in trava se je vgrezala vanje in jemala konec. Od ene mlake do druge pa je šla rdeča črta, jarek, ki jih je vezal med sabo in se večal čedalje bolj. Kmalu je višina, ki je na njej stala kočja Loutrelvih, bila odrezana od suhe zemlje in reki vzporeden tok je po vsej dolžini zelene planote do obzorja, do Nanta, pritisnil z vso težo svojih vod na izgubljeno košnjo. Na oni strani pa so delavci, stisnjeni v gručo, poskušali iztrgati Loiri zadnji voz trave, izgublajoče se v nižavi. Copotali so po blatu, vlekli za ojnice, za osi, za špice koles. Od časa do časa so zagnali krik. Sklonili so se v skupnem naporu. Kraguljčki štirih so zvončkljali, množina pokošene trave, ki je segala čez lesene lestve voza in se vlekla do tal, se je pobilskovala in voda je tekla v tenkih curkih z njenega silnega hrbta. A voz se ni premaknil. In povsod blažen mir v zraku, tišina, neskončna sladkost večera pred mrakom. Kakor nepotrebna tolažba je zajemala nje, ki so se trudili. Prazna je bila zanje milina neba. O koliko drugih jo je dihala in čutilo radost: matere, utrujene od kričanja otrok; stari, ki so pod glicinijami pred krčmami pili po večernicah; nedeljsko razpoloženi delavci, ki so srkali zrak po predmestnih vrtovih; ljubimci, ki jim je pogovor postal vse redkobesednejši, ko so se vračali proti domu.

Pol ure kasneje sta se Etienne in Gervais zopet vračala po poplavljenem travniku. Voz, ki je bil običal v zemlji, je bil kakor otok v njem. Med tem so se kosci, vedno manjši v daljavi, porazgubljali in izginjali z izpreženimi konji med drevjem. Etienne je našel ob dekleti pokonci. Bili sta pripravljene na odhod.

»Ali pač veste,« je dejal v šali, »da se sedaj ne moreta več vrniti v Nantes? Travniki so odrezani od sveta.«

»Mislite, da bi ostala tu?« je rekla Marija. »A, še kaj! Jutri vstopim v službo. Raje jo uberem kot ste storili pravkar vi: izpodrecam si krilo!«

On pa ni več obračal pozornosti na Marijo. Brž je povzel:

»Ne bojte se. Obe odpeljem v svojem čolnu, če je gospodični Henrietti všeč?«

S spoštovanjem, ki sta ga očitovala glas in obraz, je bil vprašal Henrietto, ki je s koncem svojega solnčnika mečkala listič bele detelje. Počakala je za hipec z odgovorom, zakaj prav skrito v srcu se ji je polaskalo spoštovanje, ki ga ji je izkazoval. Dvignila je glavo in rekla:

»Zakaj pa ne, Etienne?«

In veliki mladenič, ki so mu široka ramena zarajala od veselja, je krenil proti zajede reke prav blizu kraja, kjer so Loutrelvi privezovali svoje tri nizke čolne. Gervais je tekel pred njim in kričal kakor galeb, ki se spušča nad vodo.

Ko sta plula v najnovšem in najlepšem izmed treh čolnov po vodi navzdol proti koči, kjer sta ju čakali Henrietta in Marija, sta pogrnili s koncem belega platna sprednjo desko, da bi gospodični lahko sedli, ne da bi umazali krila. Od metle iz zelenega bodičevja, s katerim je Gervais bil posnažil deske, je bil ostal tu pa tam kak drobec lista ali cvetja, ki se je kotalil sem ter tja. Henrietta je objela mater Loutrelko. Etienne pa je bil resen. Pazil je, da je veslal prav nalahno. Samo nekaj kratki je zasukal krmilo, da je prišel v tok, in čoln je zaplul po narasli vodi proti mestu, ki je ležalo zleknjeno na zapadu.

Dekleti sta sedeli ob čolnovi konici druga poleg druge. Gledali sta proti nautski strani, kjer je solnce zahajalo. Hiše, oboki mostov, konice cerkvenih stolpov, tovarniški dimniki so se v mraku zlivali, postajali nejasni in se dvigali v modrih obriših na svetlem ozadju. Ali pa sta opazovali, kako beže od njih manovski travniki in pogledi so se jima ustavljali na obrazu dolgega Etiennea, ki je bil zatopljen v veslanje, vendar ne toliko, da ne bi srečaval kakor slučajno Henriettinih oči in se jim nasmehljaj. Nebo je bilo kot iz čistega zlata, prav tako reka, ki se je nebo v njej zrcalilo. V travo pa je že legal mrak in vrbe se niso več svetlikale. Zadnja sapa je umirala. Otožnost je šla iz večera in obetala krasno noč. Prepevanje in smeh sta prihajala od bregov in se izgubljala v odmev. In čimbolj so se bližali mestu, so čutili, kako se jim radost vznemirja, prav kakor takrat, kadar se ona, nebeška poslanca, boji umreti v nas. Dolgi Etienne je sanjal: »Ali me bo ljubila? Oh, kaj naj storim jaz, čolnar, da bi me ljubilo to delavsko dekle, ki sem v zadregi pred njo kot pred damo in ki se ji govoriti ne upam?« Henrietti se je tožilo za dnevom, ki se je nagibal. Ni se hotela preveč udajati, ko jo je mikalo, da bi gledala raje nazaj proti nizkim in daljnim vrbam ob Loiri, ki so bili zanjo baš v višini Etiennevih oči. Vendar ni mogla drugače... V Mariji pa je bilo neprijetno čuvstvo, ki ga imaš, če si kot tujec med dvema, ki se ljubita ali se bosta v kratkem začela ljubiti. Vstala je sama vase in v svojo lastno bedo. Njena bela in ozka roka je mrtvo visela čez čolnov rob in se pomakala v Loire. In ko je tako čutila pod sabo hladno vodo, ji je prihajala misel, da bi se potopila, se iztegnila in razpadla v nič... Gervais je poskušal spati in je zvit ležal na dnu čolna. Čoln je plul v toku sam brez veslanja.

Vsi vijoličasti so bili zdaj obrisi, mesta na pobledelem nebu. Ogromni so jim vstajali za Vendéejskim mostom v zlatini Loire in neba, kakor da se v velikanskem slapu prelivajo obrisi hiš, stisnjenih v senco. Od te kamene gmote, ki se je širila in dvigala, čim bliže je prihajal čoln, je donel šum, slišati je bilo nedoločne glasove, korake ljudi, drdranje vozov. Bliže, tik ob kraju nabrežja, so se pari revežev, ki so v gumbnici ali na bluzi nosili rožo domov, ozirali veseli proti reki in klicali:

»S seboj nas vzemite! Trudni smo!«